



Sociology of Education

Validation of the Curriculum Model based on Future Research According to Assessment of Educational, Cultural and Social Needs of Students

Nasrin Moslehi¹, Farhad Shafipour Mutlaq², Parivash Mohamadi³, Javad Hatami⁴

1. PhD Student, Department of Curriculum Planning, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran.

2. Associate Professor, Department of Educational Management, Mahallat Branch, Islamic Azad University, Mahallat, Iran (Corresponding Author).

3. Associate Professor, Department of Educational Management, Mahabad Branch, Islamic Azad University, Mahabad, Iran.

4. Professor, Department of Educational Sciences, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Corresponding Author Email: farhad_shafiepour@yahoo.com

Research Paper	Abstract
Receive: 2024/09/03 Accept: 2024/11/17 Published: 2024/11/30 Keywords: Curriculum, Future Research, Educational Needs, Cultural Needs, Social Needs, Students. Article Cite: Moslehi N, Shafipour Mutlaq F, Mohamadi P, Hatami J. (2024). Validation of the Curriculum Model based on Future Research According to Assessment of Educational, Cultural and Social Needs of Students, <i>Sociology of Education</i>. 10(3): 43-56.	Purpose: Examining the educational, cultural and social needs of students based on future research and including them in the curriculum is very important and necessary. As a result, the present research was conducted with the aim of validating the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students. Methodology: This study in terms of purpose was applied and in terms of implementation method was descriptive. The research population was all the teachers of the first year of high school of Arak city in the 2023-2024 academic years, which 389 people of them based on the Cochran's formula were selected and by multi-stage cluster sampling method as a sample. The tool of the current research was a researcher-made questionnaire of curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students which its face validity was confirmed by experts and its reliability was obtained by Cronbach's alpha method 0.93. The data of this research were analyzed by exploratory factor analysis method in SPSS software. Findings: The findings of this study showed that the factor load of all components of goals, content organization, teaching methods and evaluation methods in the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students was higher than 0.80. Also, the factor load of all factors of goals, content organization, teaching methods and evaluation methods in the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students was higher than 0.90. Finally, the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students was drawn. Conclusion: According to the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students, officials and planners can design appropriate programs based on educational, cultural and social needs for students.



<https://doi.org/10.22034/ijes.2024.2040284.1619>



<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221445.1401.15.1.1.0>



Creative Commons: CC BY 4.0

Detailed Abstract

Purpose: The success of educational systems depends on the curriculum and this program provides a framework for decision-making which in its format the teaching and learning experiences are organized by discussing goals, content, teaching methods, and evaluation methods (Machin-Mastromatteo et al., 2024). Curriculum means a program for a subject including a series of teaching and learning activities to create favorable changes in the behavior of learners and evaluate their success rate (Klapproth, 2018). The goal of all curricula is to provide a suitable platform for learning and participation of learners and their involvement in education and maximum productivity of science and knowledge and skill acquisition (Mann et al., 2025). One of the curriculum design methods is the curriculum based on future research (Keshavarzi, 2018). If the curriculum based on the future that the students face is designed and developed, the students will get the necessary preparation to enter the society with technological advances and changes. While in the common curriculum that is suffering from everyday life, the future needs of students are not taken into account and this program should be fundamentally revised (Hemmati et al., 2015). The structure of future research is one of the branches of soft technology which its purpose is the methodical production of guiding knowledge and the greater use of future-oriented considerations in the decision-making process. In the other words, it refers to the knowledge is the shaping of a desirable future in a conscious way and a systematic examination of possible and superior futures for the occurrence and worldviews and supports for each future (Ke & Lou, 2024). Future research is the most important factor in the success of strategic planning and decision-making process at all times and is an efficient way to identify business opportunities. This structure seeks early identification and assessment of opportunities and risks in order to pave the way for improving management by using business and investment strategies (Kapucu et al., 2024). One of the methods of curriculum design based on future research is according to different needs of students, including educational, cultural and social needs. Not recognizing the needs, especially the different needs of the students, and not trying to solve them is a problem that always has many negative consequences for both the students and the society, and the failure to respond to these needs hinders the normal course of the socialization process and their inefficiency in various educational, cultural and becomes socialized (Ghobadi, 2013). To design a curriculum based on the future, it is necessary to first examine the various needs of students such as educational, cultural and social needs and then design, evaluate, modify and finally implement suitable programs based on their future needs. Therefore, examining the educational, cultural and social needs of students based on future research and including them in the curriculum is very important and necessary. As a result, the present research was conducted with the aim of validating the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students.

Methodology: This study in terms of purpose was applied and in terms of implementation method was descriptive. The research population was all the teachers of the first year of high school of Arak city in the 2023-2024 academic years, which 389 people of them based on the Cochran's formula were selected and by multi-stage cluster sampling method as a sample. In the multi-stage cluster sampling method, first the city of Arak was divided into several sections and one section was selected by random sampling and then a number of first year of high school were selected from each section by random sampling and all their teachers were selected as sample if they had the conditions to enter the study. The conditions for entering to the study in the present study included undergraduate education, willingness to participate in research, responding to research tools, not receiving psychological services in the last three months, and no stressful events such as divorce and death of relatives in the last three months. The tool of the current research was a researcher-made questionnaire of curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students. This tool was designed in the four dimensions of goals, content organization, teaching methods and evaluation methods based on educational, cultural and social needs. The face validity of this questionnaire was confirmed by experts and its reliability was obtained by Cronbach's alpha method 0.93. The data of this research were analyzed by exploratory factor analysis method in SPSS software.

Findings: The findings of this study showed that the factor load of all components of goals, content organization, teaching methods and evaluation methods in the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students was higher than 0.80. Also, the factor load of all factors of goals, content organization, teaching methods and evaluation methods in the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students was higher than 0.90. Finally, the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students was drawn.

Conclusion: No research was found about the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students, but the findings of the current research show that the factor load of all components of goals, content organization, teaching methods and evaluation methods in the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students and the factor load of all the factors of goals, content organization, teaching methods and evaluation methods in the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students. These findings in some ways were consistent with the findings of Yusuf (2023), Keshavarzi et al (2018), Khalifeh & Khalifeh (2018), Basiri et al (2015) and Sadigh Sarvestani & Habibpour Getabi (2008). Therefore, the desired curriculum emphasizes all four factors of goals, content

organization, teaching methods and evaluation methods and the society needs to design and implement such a comprehensive and complete program according to the existing conditions. According to the curriculum model based on future research according to educational, cultural and social needs of students, officials and planners can design appropriate programs based on educational, cultural and social needs for students.





جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

اعتبارسنجی الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان

نسرین مصلحی^۱، فرهاد شفیع پور مطلق^{۲*}، پرپوش محمدی^۳، جواد حاتمی^۴

۱. دانشجوی دکتری، گروه برنامه‌ریزی درسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

۲. دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد محلات، دانشگاه آزاد اسلامی، محلات، ایران (نویسنده مسئول).

۳. دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد مهاباد، دانشگاه آزاد اسلامی، مهاباد، ایران.

۴. استاد، گروه علوم تربیتی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

✦ ایمیل نویسنده مسئول: farhad_shafiepoor@yahoo.com

چکیده	مقاله تحقیقاتی
هدف: بررسی نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان مبتنی بر آینده پژوهی و گنجاندن آنها در برنامه‌درسی بسیار مهم و ضروری است. در نتیجه، پژوهش حاضر با هدف اعتبارسنجی الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان انجام شد. روش‌شناسی: این مطالعه از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه اجرا، توصیفی بود. جامعه پژوهش همه دبیران دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بودند که تعداد ۳۸۹ نفر از آنها بر اساس فرمول کوکران و با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار پژوهش حاضر پرسشنامه محقق‌ساخته برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان بود که روایی صوری آن توسط متخصصان تایید و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ به‌دست آمد. داده‌های این پژوهش با روش تحلیل عاملی اکتشافی در نرم‌افزار SPSS تحلیل شدند. یافته‌ها: یافته‌های این مطالعه نشان داد که بار عاملی همه مولفه‌های هدف‌ها، سازماندهی محتوا، روش‌های تدریس و روش‌های ارزشیابی در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان بالاتر از ۰/۸۰ بودند. همچنین، بار عاملی همه عامل‌های هدف‌ها، سازماندهی محتوا، روش‌های تدریس و روش‌های ارزشیابی در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان بالاتر از ۰/۹۰ بود. در نهایت، الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان ترسیم شد. نتیجه‌گیری: با توجه به الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان، مسئولان و برنامه‌ریزان می‌توانند اقدام به طراحی برنامه‌های مناسبی بر اساس نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی برای دانش‌آموزان کنند.	دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۱۳ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۲۷ انتشار: ۱۴۰۳/۰۹/۱۰ واژگان کلیدی: برنامه‌درسی، آینده پژوهی، نیازهای آموزشی، نیازهای فرهنگی، نیازهای اجتماعی، دانش‌آموزان. استناد مقاله: مصلحی ن، شفیع پور مطلق ف، محمدی پ، حاتمی ج. (۱۴۰۳). اعتبارسنجی الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان. جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، ۱۰(۳): ۴۳-۵۶.



<https://doi.org/10.22034/ijes.2024.2040284.1619>



<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221445.1401.15.1.1.0>



Creative Commons: CC BY 4.0

مقدمه

نظام‌های آموزشی از جمله آموزش و پرورش دارای هدف‌ها و آرمان‌هایی است که برای تحقق آنها نیاز به تعامل و یکپارچگی تمامی مولفه‌ها و عناصر برنامه‌درسی است. بنابراین، برنامه‌درسی به‌عنوان محور فعالیت‌های آموزشی یکی از مهم‌ترین عوامل در تحقق اهداف یاددهی و یادگیری می‌باشد که با توجه به تغییرها و تحول‌های سریع جامعه باید مورد توجه مضاعف قرار گیرد (Hosseini et al., 2023). موفقیت نظام‌های آموزشی به برنامه‌درسی بستگی دارد و این برنامه چارچوبی برای تصمیم‌گیری فراهم آورده که در قالب آن با بحث از اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و روش‌های ارزشیابی تلاش می‌شود که تجربه‌های یاددهی و یادگیری سازماندهی شوند (Machin-Mastromatteo et al., 2024). برنامه‌درسی به معنای برنامه‌ای برای یک موضوع درسی شامل سلسله فعالیت‌های یاددهی و یادگیری برای ایجاد تغییرهای مطلوب در رفتار یادگیرندگان و ارزشیابی از میزان موفقیت آنها است (Klapproth, 2018). این برنامه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر و آینه تمام‌نمای موفقیت و شکست یا جهت‌دهنده نظام آموزشی است که ظرفیت مناسبی برای ارائه دانش، تغییر نگرش و آموزش مهارت‌هایی به دانش‌آموزان و سایر یادگیرندگان دارد (Bradley et al., 2024). با اینکه برنامه‌درسی سنتی عمدتاً به‌دنبال انتقال دانش از معلم به دانش‌آموزان است، اما برنامه‌درسی نوین و امروزی به‌دنبال ایجاد محیط‌های یادگیری پویا و فعال است که در آن فراگیران به‌طور فعال در فرآیند یادگیری مشارکت مناسب و مطلوبی داشته باشند (Crotty et al., 2024). هدف همه برنامه‌درسی‌ها فراهم کردن بستر مناسب جهت یادگیری و مشارکت فراگیران و درگیر نمودن آنها در امر آموزش و حداکثر بهره‌وری از علم و دانش و کسب مهارت است (Mann et al., 2025). برنامه‌درسی به‌عنوان هسته اصلی آموزش ابزاری برای تحقق اهداف آموزشی می‌باشد که شامل مجموعه فعالیت‌های آموزشی، محیط یادگیری، دستورالعمل‌ها و تجربه‌های برنامه‌ریزی‌شده برای دستیابی به اهداف آموزشی است و نقش مهم و موثری در موفقیت یا شکست نظام آموزشی دارد (Parmuz et al., 2023).

یکی از روش‌های طراحی برنامه‌درسی، برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی است (Keshavarzi, 2018). اگر برنامه‌درسی مبتنی بر آینده‌ای که دانش‌آموزان با آن روبرو هستند، طراحی و تدوین شود، دانش‌آموزان آمادگی لازم را برای ورود به جامعه‌ای که با پیشرفت‌های فناورانه و تغییر و تحول هستند را به‌دست می‌آورد. در حالی که در برنامه‌درسی متداول که دچار روزمرگی است، توجه به نیازهای آتی دانش‌آموزان نشده و این برنامه باید مورد تجدیدنظر اساسی قرار گیرد (Hemmati et al., 2015). سازه آینده پژوهی یکی از شاخه‌های فناوری نرم می‌باشد که هدف آن تولید روش‌مند دانش راهنما و استفاده بیشتر از ملاحظات آینده‌محور در فرآیند تصمیم‌گیری است. به عبارت دیگر، به دانش و معرفت شکل‌دهی به آینده‌ای مطلوب به‌صورت آگاهانه و بررسی نظام‌مند آینده‌های ممکن و دارای برتری برای وقوع و جهان‌بینی‌ها و پشتوانه‌هایی برای هر آینده اشاره دارد (Ke & Lou, 2024). آینده پژوهی به‌عنوان رشته‌ای مستقل به شکلی روش‌مند، هدف‌مند و نظام‌یافته به مطالعه آینده می‌پردازد که به فرآیند تلاش سیستماتیک برای نگاه به آینده بلندمدت علم، تکنولوژی و تقویت حوزه‌های تحقیقات استراتژیکی اشاره دارد و تکنیک‌ها و تاکتیک‌های آینده پژوهی به برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیرندگان فرصت می‌دهد تا برای فعالیت‌های خود گزینه‌های مطلوب و نسخه‌های جایگزین انتخاب نمایند (Amarathunga et al., 2023). این سازه به اصول و روش‌های مطالعه، تصمیم‌گیری، طرح‌ریزی و اقدام درباره علوم و فناوری مرتبط با آینده است که تفکرهای فلسفی و روش‌های علمی و مدل‌های مختلف را بررسی و مطالعه آینده را مطرح و با استفاده از آنها آینده‌های بدیل و احتمالی را ترسیم می‌نماید که بر این اساس ابزاری برای مهندسی هوشمندانه آینده می‌باشد (Hamidi et al., 2022). واژه آینده پژوهی اولین بار توسط Flechtheim (1966) مطرح شد، اما شناخت آینده در دهه‌های پایانی قرن بیستم در قالب علم آینده پژوهی یا آینده‌شناسی بنیان‌گذاری شد. آینده پژوهی شامل مجموعه تلاش‌هایی است که با استفاده از تجزیه و تحلیل منابع، الگوها و عوامل تغییر یا ثبات به تجسم آینده‌های بالقوه و برنامه‌ریزی برای آنها می‌پردازد و نشان می‌دهد که چگونه از دل تغییرها یا عدم تغییرهای امروز، واقعیت فردا ایجاد می‌شود (Aria Parsa & Dalvi Esfahan, 2023). آینده پژوهی مهم‌ترین عامل موفقیت برنامه‌ریزی استراتژیک و فرآیند تصمیم‌گیری در همه زمان‌ها است و روشی کارآمد برای شناسایی فرصت‌های کسب‌وکار می‌باشد. این سازه به‌دنبال شناسایی و ارزیابی زود هنگام فرصت‌ها و ریسک‌ها است تا با استفاده از راهبردهای کسب‌وکار و سرمایه‌گذاری زمینه را برای بهبود مدیریت فراهم نماید (Kapucu et al., 2024).

یکی از روش‌های طراحی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس نیازهای مختلف دانش‌آموزان اعم از نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی می‌باشد. عدم شناخت نیازها به‌ویژه نیازهای مختلف دانش‌آموزان و عدم تلاش جهت رفع آنها مسئله‌ای است که همواره پیامدهای منفی زیادی هم برای دانش‌آموزان

و هم برای جامعه داشته و عدم پاسخگویی به این نیازها مانع از سیر عاد روند جامعه‌پذیری و ناکارایی آنها در عرصه‌های مختلف آموزشی، فرهنگی و اجتماعی می‌شود (Ghobadi, 2013). نیاز به معنای احساس کمبود همراه با تلاش در جهت برطرف کردن آنها است. به عبارت دیگر، نیاز نشان‌دهنده حالت و وضعیتی است که با حساس فقدان یا خواستن چیزی یا لزوم انجام فعالیتی مشخص یا عدم تعادلی است که در افراد به دلیل کمبود درونی یا بیرونی ایجاد می‌شود (Isaacs et al., 2016). همچنین، نیاز به معنای فاصله بین آنچه هست و آنچه باید باشد، تعریف می‌شود و نیازهای آموزشی به کمبودها و نقص‌هایی برمی‌گردد که از طریق آموزش قابل رفع باشد، نیازهای فرهنگی همان نقص‌ها و کمبودهایی هستند که افراد در موضوع‌های فرهنگی مانند باورها، عادت‌ها و آداب و رسوم با آن مواجه می‌باشند و نیازهای اجتماعی همان نقص‌ها و کمبودهایی هستند که افراد در انجام وظیفه‌ها و مسئولیت‌های خود در قبال جامعه دارند (Motamedi, 2010).

پژوهش‌هایی درباره برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی یا شناسایی نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی گروه‌های مختلف انجام شده که مهم‌ترین آنها در ادامه گزارش می‌شوند. Yusuf (2023) ضمن پژوهشی درباره مفهوم برنامه‌درسی آینده‌نگر برای نسل آلفا به این نتیجه رسید که چنین برنامه‌ای باید مفاهیم توانایی تفکر جهانی، عمل توانایی عمل محلی، توانایی بار معنوی، توانایی کارآفرینی و توانایی سواد زیست‌محیطی را داشته باشد تا با ادغام مهارت‌های زندگی در یک فرآیند یادگیری معنادار بتواند مفید و موثر واقع شود. همچنین، Keshavarzi et al (2018) ضمن پژوهشی درباره برنامه‌درسی مبتنی بر توسعه آینده پژوهی در آموزش عالی به این نتیجه رسیدند که برای آن ۱۹ مقوله کلی طبق نظریه داده‌بنیاد شامل سه مقوله علی (عدم تقویت شیوه تفکر آینده‌نگر در محتوا، بی‌توجهی اساتید به تنوع و انعطاف در محتوا و ناتوانی محتوا در تغییر نگرش‌های جدید و جامع‌نگر)، سه مقوله زمینه‌ای (فناوری‌های جدید، فرهنگ مشارکتی متخصصین در طراحی محتوا و داشتن ذهنیت بین‌رشته‌ای)، دو مقوله مداخله‌گر (قدیمی بودن محتوای برنامه‌درسی موجود و عدم ترکیب تجربه و محتوا)، یک مقوله محوری (بازنگری محتوای برنامه‌درسی با تاکید بر آینده پژوهی)، شش مقوله راهبردی (تقویت حس کنجکاوی و توان تخصصی در محتوای برنامه‌درسی، استانداردسازی محتوا بر مبنای شغل، پیش‌بینی دانش‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌ها در محتوای برنامه‌درسی، تعریف دقیق آینده پژوهی در تهیه و تدوین محتوای برنامه‌درسی، انعطاف‌پذیری در محتوای برنامه‌درسی و پرورش مهارت‌های شناختی و فراشناختی در محتوای مبتنی بر آینده پژوهش) و چهار مقوله پیامدی (پویایی و به‌روزرسانی محتوای یادگیری، توجه به آینده پژوهی به‌عنوان درس دو واحدی در رشته‌های مختلف، قدرتمند بودن محتوا در انتقال یادگیری و توانایی افراد در استفاده از محتواهای متغیر، متکثر و متعدد) شناسایی شد. افزون بر آن، Khalifeh & Khalifeh (2018) ضمن پژوهشی درباره آینده پژوهی و نقش و اهداف آن در برنامه‌درسی تعلیم و تربیت نوین به این نتیجه رسیدند که آینده پژوهی رویکردی است که اجرای آن در برنامه‌درسی تعلیم و تربیت نوین لازم و ضروری است و باید نگرش معلمان، مدیران و حتی دانش‌آموزان در دوره‌های تحصیلی و والدین نسبت به تحول‌ها در آینده عوض شود. برای این منظور برنامه‌درسی و محتوا باید طوری تدوین شود که دانش‌آموزانی با تفکر خلاق بارآورد، پیش‌بینی‌های لازم را برای تغییر در آینده مهیا سازد، پژوهش‌محورانه در راستای رفع مشکل‌های آینده عمل نماید و آینده پژوهی جزء جدایی‌ناپذیر برنامه‌های اجرایی مدارس باشد.

Basiri et al (2015) ضمن پژوهشی درباره نیازهای فرهنگی، تربیتی و اجتماعی اعضای هیئت‌علمی دانشگاه فرهنگیان به این نتیجه رسید که مهم‌ترین نیازهای آموزشی آنان در حیطه فرهنگی شامل آگاهی از نقش اساتید در ارتباط با حفظ، انتقال، اصلاح و بازآفرینی فرهنگ، آشنایی مقدماتی با مجموعه علوم انسانی، آشنایی با آموزش و پرورش تطبیقی و شناخت فرهنگ‌های مختلف، نیاز به بین‌المللی‌سازی برنامه‌درسی، آشنایی با اهداف و مبانی جهت‌دهی فرهنگی در سند تحول نظام آموزش و پرورش، شناخت نشانه‌های تهاجم فرهنگی و مقابله با آن، توانایی تطبیق محتوای کتب‌درسی با منابع فرهنگی و دینی و آشنایی با اهداف برنامه‌درسی دانش‌جو معلمان در زمینه مسائل فرهنگی، تربیتی و اجتماعی، در حیطه اجتماعی شامل شناخت وظایف و رسالت دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان مغز آموزش و پرورش، آشنایی با نقش آموزش و پرورش در رشد اجتماعی دانش‌جو معلمان، آشنایی با نیازهای فرهنگی اجتماعی و دغدغه‌های دانش‌جویان و آشنایی با مشکل‌ها و آسیب‌های اجتماعی مبتلا به جامعه و پدیده‌های اجتماعی نوظهور، در حیطه اخلاقی شامل نیاز به شناخت زندگی‌نامه اسوه‌ها و الگوها، شناخت سیره عملی پیامبر و ائمه معصومین و حضرت زهرا (س)، آموزش اخلاق و منش معلمی به‌صورت کاربردی و نیاز به آموزش باید‌ها و نبایدها و در حیطه سیاسی شامل بصیرت به مباحث سیاسی، توانمندی در تحلیل مسائل جاری ایران و جهان و آگاهی از نقش اساتید در تربیت سیاسی دانش‌جو معلمان بودند. همچنین، Sadigh Sarvestani & Habibpour Getabi (2008) ضمن پژوهشی درباره نیازهای اجتماعی، فرهنگی و آموزش

دختران دانش‌آموز به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین نیازهای اجتماعی و فرهنگی آنان شامل نیاز به فلسفه رضایت‌بخش از زندگی، نیاز به کفایت اجتماعی، نیاز به محبت متقابل، نیاز به اجتماعی‌شدن، نیاز به اعتماد، نیاز به خودمختاری و استقلال، نیاز به سازندگی، نیاز به الگوپذیری و گروه‌های مرجع، نیاز به گروه همسالان، نیاز به امنیت هستی‌شناختی، نیاز به بینش اجتماعی، نیاز به همدردی، نیاز به ارزش‌های منشی، نیاز به برابری و عدالت جنسیتی و نیاز به ارزش‌های ارتباط اجتماعی و مهم‌ترین نیازهای آموزشی آنان شامل نیاز پیمایی، نیاز محیطی، نیاز به تکنولوژی آموزشی و نیاز به مشارکت مدرسه‌ای بود.

با اینکه همایش‌ها و جلسه‌هایی معطوف به آینده و عنوان‌هایی مانند آموزش و پرورش آینده، نگاهی نو به برنامه‌درسی، آینده آموزش و پرورش و غیره برگزار می‌شود و مقاله‌های متعددی در این زمینه چاپ می‌شود، اما در مرحله عمل هنوز هم برنامه‌درسی محدود به طراحی و اجرای برنامه‌درسی با همان محتواهای قبلی در قالب کلاس درس و مدرسه است که انطباق زیادی با نیازهای آینده دانش‌آموزان ندارد. برای طراحی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده لازم است که ابتدا نیازهای مختلف دانش‌آموزان مانند نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی مورد بررسی قرار گیرد و سپس بر اساس نیازهای آتی آنان برنامه‌های مناسبی طراحی، ارزیابی، اصلاح و در نهایت اجرا نمود. بنابراین، بررسی نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان مبتنی بر آینده پژوهی و گنجاندن آنها در برنامه‌درسی بسیار مهم و ضروری است. در نتیجه، پژوهش حاضر با هدف اعتبارسنجی الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان انجام شد.

روش‌شناسی پژوهش

این مطالعه از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه اجرا، توصیفی بود. جامعه پژوهش همه دبیران دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بودند که تعداد ۳۸۹ نفر از آنها بر اساس فرمول کوکران و با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. در روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای ابتدا شهر اراک به چند بخش تقسیم و تعداد یک بخش از آنها با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب و سپس از هر بخش تعدادی مدرسه دوره اول متوسطه با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب و همه دبیران آنها در صورت داشتن شرایط ورود به مطالعه به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. شرایط ورود به مطالعه در پژوهش حاضر شامل تحصیلات کارشناسی، تمایل جهت شرکت در پژوهش، پاسخدهی به ابزارهای پژوهش، عدم دریافت خدمات روانشناختی در سه ماه گذشته و عدم وقوع رخداد‌های تنش‌زا مانند طلاق و مرگ نزدیکان در سه ماه گذشته بودند.

در این پژوهش از دو ابزار شامل فرم اطلاعات جمعیت‌شناختی و پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد. اولین ابزار پژوهش حاضر فرم اطلاعات جمعیت‌شناختی بود که اطلاعاتی درباره جنسیت، تحصیلات و سابقه خدمت را مورد سنجش قرار داد. دومین ابزار پژوهش حاضر پرسشنامه محقق‌ساخته برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان بود. این ابزار در چهار بعد هدف‌ها، سازماندهی محتوا، روش‌های تدریس و روش‌های ارزشیابی بر اساس نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی طراحی شد؛ به‌طوری که برای پاسخگویی به هر یک از گویه‌ها و آیتم‌های این ابزار از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از خیلی موافقم با نمره پنج، موافقم با نمره چهار، کمی موافقم با نمره سه، خیلی کم موافقم با نمره دو و اصلاً موافق نیستم با نمره یک استفاده شد. نمره هر یک از ابعاد با مجموع نمره گویه‌ها و آیتم‌های آن بعد حساب می‌شود و نمره بالاتر حاکی از مطلوب‌تر بودن آن ویژگی می‌باشد. در این پژوهش، روایی صوری پرسشنامه محقق‌ساخته برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان توسط متخصصان تایید و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ به‌دست آمد.

مراحل اجرایی پژوهش حاضر به این شرح بود که پس از انجام هماهنگی‌های لازم با مسئولان اداره آموزش و پرورش شهر اراک اقدام به نمونه‌گیری از میان مدارس دوره اول متوسطه شد و سپس برای دبیران مدارس دوره اول منتخب اهمیت و ضرورت پژوهش تبیین و درباره رعایت نکات اخلاقی به آنان تعهد داده شد و در نهایت از آنان خواسته شد تا به ابزارهای پژوهش حاضر شامل فرم اطلاعات جمعیت‌شناختی و پرسشنامه محقق‌ساخته برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان پاسخ دهند. لازم به ذکر است که داده‌های این پژوهش با روش تحلیل عاملی اکتشافی در نرم‌افزار SPSS در سطح معناداری ۰/۰۵ تحلیل شدند.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش ۳۸۹ نفر از دبیران دوره اول متوسطه حضور داشتند؛ به‌طوری که ۴۹ درصد زن و ۵۱ درصد مرد، ۶۷ درصد دارای تحصیلات کارشناسی و ۳۳ درصد دارای تحصیلات بالاتر از کارشناسی و ۲۹ درصد دارای سابقه خدمت ۱ تا ۱۰ سال، ۴۷ درصد دارای سابقه خدمت ۱۱ تا ۲۰ سال و ۲۴ درصد سابقه خدمت بالاتر از ۲۰ سال بودند (جدول ۱).

جدول ۱. بررسی اطلاعات جمعیت‌شناختی دبیران دوره اول متوسطه

متغیر	سطح	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۴۹٪
	مرد	۵۱٪
تحصیلات	کارشناسی	۶۷٪
	بالاتر از کارشناسی	۳۳٪
سابقه خدمت	۱ تا ۱۰ سال	۲۹٪
	۱۱ تا ۲۰ سال	۴۷٪
	بالاتر از ۲۰ سال	۲۴٪

بررسی پیش‌فرض‌های تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که آماره آزمون کیزر-میر-الکین (KMO) با مقدار ۰/۹۷ و آماره آزمون کروییت بارتلت با مقدار ۵۳۴۸۱/۷۵ و معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۰۰ حاکی از برقراری شرایط برای انجام تحلیل عاملی اکتشافی بودند. یافته‌های این مطالعه نشان داد که بار عاملی همه مولفه‌های هدف‌ها در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان برابر یا بالاتر از ۰/۹۰ بودند (جدول ۲).

جدول ۲. بررسی بار عاملی مولفه‌های هدف‌ها در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان

متغیر	مولفه‌ها	بار عاملی	نتیجه	رتبه
نیازهای آموزشی	اهداف روانی- حرکتی آینده	۰/۹۷	تایید	۱
	اهداف انگیزشی آینده	۰/۹۷	تایید	۱
	اهداف شناختی آینده	۰/۹۴	تایید	۲
	تبیین سواد یادگیری	۰/۹۲	تایید	۳
	تبیین سیاست‌های آموزشی آینده	۰/۹۲	تایید	۳
نیازهای فرهنگی	شناخت مطلوب آینده	۰/۹۲	تایید	۴
	ارزش‌های مطلوب آینده	۰/۹۴	تایید	۲
	مهارت‌های مطلوب آینده	۰/۹۲	تایید	۴
	تبیین سیاست‌های فرهنگی آینده	۰/۹۸	تایید	۱
	تبیین سواد فرهنگی آینده	۰/۹۸	تایید	۱
نیازهای اجتماعی	تبیین ارزش‌های فرهنگی آینده	۰/۹۳	تایید	۳
	تبیین سواد اجتماعی آینده	۰/۹۰	تایید	۵
	تبیین سیاست‌های اجتماعی آینده	۰/۹۵	تایید	۳
	تبیین تغییرهای زیست‌محیطی آینده	۰/۹۸	تایید	۱
	تبیین تغییرهای شغلی آینده	۰/۹۸	تایید	۱
	تبیین تغییرهای اقتصادی آینده	۰/۹۶	تایید	۲
	تبیین ارزش‌های اجتماعی آینده	۰/۹۱	تایید	۴

یافته‌های این مطالعه نشان داد که بار عاملی همه مولفه‌های سازماندهی محتوا در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان بالاتر از ۰/۸۰ بودند (جدول ۳).

جدول ۳. بررسی بار عاملی مولفه‌های سازماندهی محتوا در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان

متغیر	مولفه‌ها	بار عاملی	نتیجه	رتبه
نیازهای آموزشی	محتوای روانی - حرکتی آینده	۰/۹۵	تایید	۳
	محتوای انگیزشی آینده	۰/۹۶	تایید	۲
	محتوای شناختی آینده	۰/۹۸	تایید	۱
نیازهای فرهنگی	دسته‌بندی راهبردهای فرهنگی مقابله با آسیب‌های آینده	۰/۹۳	تایید	۲
	دسته‌بندی سناریوهای فرهنگی آینده	۰/۹۸	تایید	۱
	دسته‌بندی الگوهای فرهنگی آینده	۰/۹۸	تایید	۱
نیازهای اجتماعی	بحث و گفتگوی مشکل‌های اجتماعی	۰/۹۸	تایید	۱
	ارزش‌افزوده مهارت‌های اجتماعی آینده	۰/۸۶	تایید	۴
	ارزش‌افزوده تغییرهای اجتماعی آینده	۰/۹۲	تایید	۳
	ارزش‌افزوده یادگیری اجتماعی آینده	۰/۹۷	تایید	۲

یافته‌های این مطالعه نشان داد که بار عاملی همه مولفه‌های روش‌های تدریس در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان بالاتر از ۰/۸۰ بودند (جدول ۴).

جدول ۴. بررسی بار عاملی مولفه‌های روش‌های تدریس در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان

متغیر	مولفه‌ها	بار عاملی	نتیجه	رتبه
نیازهای آموزشی	بحث و گفتگوی مشکل‌های شغلی آینده	۰/۹۵	تایید	۳
	آموزش به شیوه سناریوپردازی	۰/۹۸	تایید	۱
	ترسیم نقشه راه	۰/۹۷	تایید	۲
	روایت مشکل‌های آینده	۰/۹۵	تایید	۳
	طراحی آموزش به شیوه بازیگر آینده	۰/۹۸	تایید	۱
	آینده پژوهی نهادهای آموزشی	۰/۹۳	تایید	۴
	نمایش ابزارهای آموزش آینده	۰/۹۵	تایید	۳
نیازهای فرهنگی	فرهنگ پژوهی آینده	۰/۹۴	تایید	۳
	تحلیل گروهی روند چالش‌های فرهنگی آینده	۰/۹۸	تایید	۱
	نیازسنجی فرهنگی آینده	۰/۹۸	تایید	۱
	نمایش ابزارهای فرهنگی آینده	۰/۹۱	تایید	۵
	بحث مشکل‌های فرهنگی	۰/۹۲	تایید	۴
	آینده پژوهی نهادهای فرهنگی	۰/۹۷	تایید	۲
	آینده پژوهی نهادهای اجتماعی	۰/۹۸	تایید	۲
نیازهای اجتماعی	نمایش ابزارهای یادگیری آینده	۰/۹۸	تایید	۲
	یادگیری به شیوه نیازسنجی	۰/۹۹	تایید	۱
	یادگیری به شیوه مسئله‌محور	۰/۸۹	تایید	۵
	یادگیری به شیوه گروهی	۰/۹۱	تایید	۴
	یادگیری به شیوه بازیگری اجتماعی	۰/۹۲	تایید	۳

یافته‌های این مطالعه نشان داد که بار عاملی همه مولفه‌های روش‌های ارزشیابی در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان بالاتر از ۰/۸۰ بودند (جدول ۵).

جدول ۵. بررسی بار عاملی مولفه‌های روش‌های ارزشیابی در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان

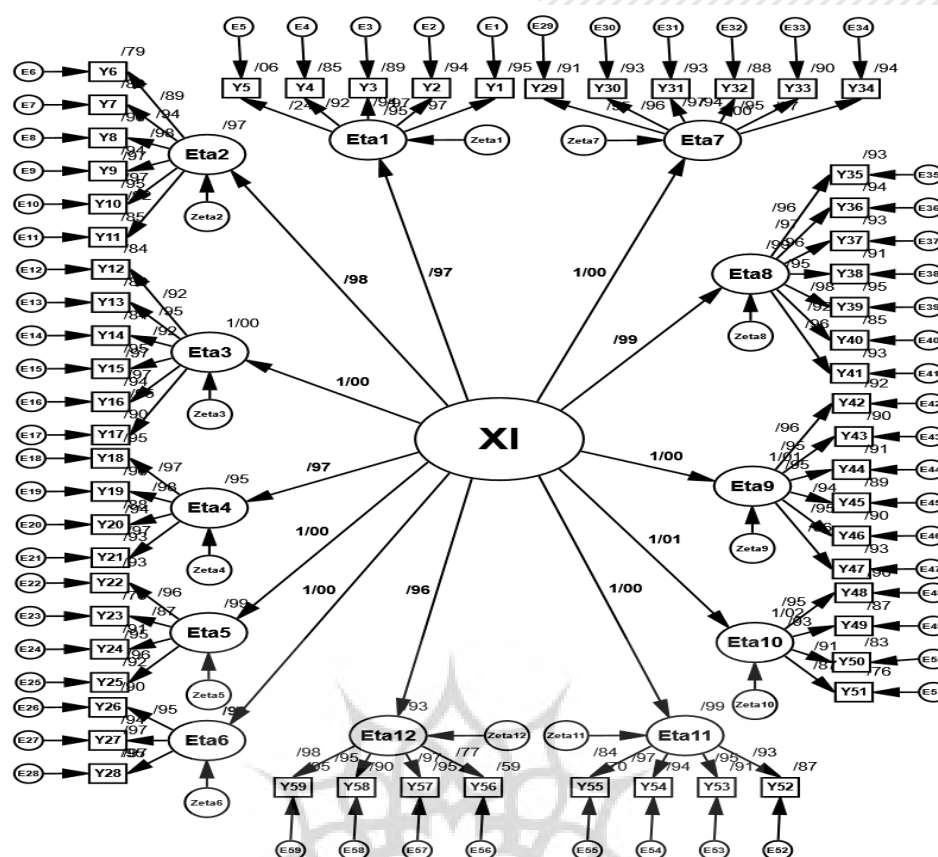
متغیر	مولفه‌ها	بار عاملی	نتیجه	رتبه
نیازهای آموزشی	دانش‌سنجی آینده پیش‌رو	۰/۹۱	تایید	۳
	واکاوی تربیت آینده	۰/۹۳	تایید	۲
	تحلیل تهدیدهای آینده	۰/۹۴	تایید	۱
	ارزیابی نتایج مطالعات پاسخگویی به آینده	۰/۹۱	تایید	۳
نیازهای فرهنگی	واکاوی فهم تربیت دینی آینده	۰/۹۶	تایید	۲
	سنجش نگرانی‌های فرهنگی آینده	۰/۹۸	تایید	۱
	ارزیابی فهم توسعه فرهنگی آینده	۰/۹۴	تایید	۳
	ارزیابی نتایج مطالعات پاسخگویی فرهنگی آینده	۰/۸۱	تایید	۴
نیازهای اجتماعی	ارزیابی آگاهی آینده محتمل	۰/۹۶	تایید	۲
	سنجش نگرانی‌های آینده	۰/۹۸	تایید	۱
	مطالعه گزارش‌های فرصت‌های آینده	۰/۹۴	تایید	۳
	واکاوی معانی توسعه آینده	۰/۸۱	تایید	۴

یافته‌های این مطالعه نشان داد که بار عاملی همه عامل‌های هدف‌ها، سازماندهی محتوا، روش‌های تدریس و روش‌های ارزشیابی در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان بالاتر از ۰/۹۰ بودند (جدول ۶).

جدول ۶. بررسی بار عاملی عامل‌ها در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان

متغیر	عامل‌ها	بار عاملی	نتیجه	رتبه
هدف‌ها	هدف‌های آینده پژوهی بر اساس نیازهای آموزشی	۰/۹۷	تایید	۵
	هدف‌های آینده پژوهی بر اساس نیازهای فرهنگی	۰/۹۸	تایید	۴
	هدف‌های آینده پژوهی بر اساس نیازهای اجتماعی	۱/۰۰	تایید	۲
سازماندهی محتوا	سازماندهی محتوای آینده پژوهی بر اساس نیازهای آموزشی	۰/۹۷	تایید	۵
	سازماندهی محتوای آینده پژوهی بر اساس نیازهای فرهنگی	۱/۰۰	تایید	۲
	سازماندهی محتوای آینده پژوهی بر اساس نیازهای اجتماعی	۱/۰۰	تایید	۲
روش‌های تدریس	روش‌های تدریس آینده پژوهی بر اساس نیازهای آموزشی	۰/۹۹	تایید	۳
	روش‌های تدریس آینده پژوهی بر اساس نیازهای فرهنگی	۱/۰۰	تایید	۲
	روش‌های تدریس آینده پژوهی بر اساس نیازهای اجتماعی	۱/۰۰	تایید	۲
روش‌های ارزشیابی	روش‌های ارزشیابی آینده پژوهی بر اساس نیازهای آموزشی	۱/۰۱	تایید	۱
	روش‌های ارزشیابی آینده پژوهی بر اساس نیازهای فرهنگی	۱/۰۰	تایید	۲
	روش‌های ارزشیابی آینده پژوهی بر اساس نیازهای اجتماعی	۰/۹۶	تایید	۶

در نهایت، الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان ترسیم شد و شاخص‌های برازش آن از جمله ریشه دوم میانگین مربعات باقیمانده (RMSE) با مقدار ۰/۰۴ به دلیل کمتر از ۰/۰۵ بودن و شاخص‌های نیکویی برازش (GFI) با مقدار ۰/۹۸، تعدیل‌شده نیکویی برازش (AGFI)، برازش افزایشی (IFI) با مقدار ۰/۹۴ و برازش نسبی (RFI) با مقدار ۰/۹۷ به دلیل بیشتر از ۰/۹۰ بودن حاکی از برازش مناسب مدل بودند (شکل ۱).



شکل ۱. الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان

بحث و نتیجه‌گیری

برنامه‌درسی باید دانش‌آموزان را طوری آموزش دهد که بتواند در آینده پیش‌روی خود جذب بازار کار شوند و در دنیای پیچیده و پیشرفته فناوری در عرصه‌های مختلف توانمندی زیادی داشته باشند که این امر مستلزم توجه به نیازهای دانش‌آموزان در ابعاد آموزشی، فرهنگی و اجتماعی است. در نتیجه، پژوهش حاضر با هدف اعتبارسنجی الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان انجام شد.

پژوهشی درباره الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان یافت نشد، اما یافته‌های پژوهش حاضر مبنی بر اینکه بار عاملی همه مولفه‌های هدف‌ها، سازماندهی محتوا، روش‌های تدریس و روش‌های ارزشیابی در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان و بار عاملی همه عامل‌های هدف‌ها، سازماندهی محتوا، روش‌های تدریس و روش‌های ارزشیابی در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان تایید شدند از جهاتی همسو با یافته‌های پژوهش‌های Yusuf et al (2023)، Keshavarzi et al (2018)، Khalifeh & Khalifeh (2018)، Basiri et al (2015) و Sadigh Sarvestani & Habibpour Getabi (2008) بودند.

در تشریح یافته‌های این پژوهش برای هدف‌ها در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان می‌توان گفت که در برنامه‌درسی مذکور باید به اهداف روانی- حرکتی، اهداف انگیزشی و شناختی آینده، تبیین سواد یادگیری و سیاست‌های آموزشی آینده، شناخت مطلوب آینده، ارزش‌ها و مهارت‌های مطلوب آینده، تبیین سیاست‌ها، سواد فرهنگی و ارزش‌های فرهنگی آینده، تبیین سواد و

سیاست‌های اجتماعی آینده، تبیین تغییرهای زیست‌محیطی، شغلی و اقتصادی آینده و تبیین ارزش‌های اجتماعی آینده توجه ویژه شود و هدف‌ها باید در قالب تغییرها و تحول‌های اقتصادی و اجتماعی و تبیین تغییرها و تحول‌های شغلی آینده طراحی شوند. همچنین، در تشریح یافته‌های این پژوهش برای سازماندهی محتوا در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان می‌توان گفت که در برنامه‌درسی مذکور باید مولفه‌های محتوای روانی- حرکتی، انگیزشی و شناختی آینده، دسته‌بندی راهبردهای فرهنگی مقابله با آسیب‌های آینده، دسته‌بندی سناریوهای فرهنگی و الگوهای فرهنگی آینده، بحث و گفتگوی مشکل‌های اجتماعی و ارزش‌افزوده مهارت‌های اجتماعی، تغییرهای اجتماعی و یادگیری اجتماعی آینده مورد توجه قرار گیرند و سازماندهی محتوا باید در قالب دسته‌بندی سیاست‌ها، رویکردها و کارکردها انجام شود.

در تشریح یافته‌های این پژوهش برای روش‌های تدریس در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان می‌توان گفت که در برنامه‌درسی مذکور باید به بحث و گفتگوی مشکل‌های شغلی آینده، آموزش به شیوه سناریوپردازی، ترسیم نقشه راه، روایت مشکل‌های آینده، طراحی آموزش به شیوه بازیگر آینده، آینده پژوهی نهادهای آموزشی، نمایش ابزارهای آموزش آینده، فرهنگ پژوهی آینده، تحلیل گروهی روند چالش‌های فرهنگی آینده، نیازسنجی فرهنگی آینده، نمایش ابزارهای فرهنگی آینده، بحث مشکل‌های فرهنگی، آینده پژوهی نهادهای فرهنگی و اجتماعی، نمایش ابزارهای یادگیری آینده و یادگیری به شیوه‌های نیازسنجی، مسئله‌محور، گروهی و بازیگری اجتماعی توجه ویژه شود و روش‌های تدریس در قالب یادگیری به شیوه گروهی و مسئله‌محور، یادگیری به شیوه نیازسنجی و نمایش ابزارهای یادگیری آینده طراحی شوند. همچنین، در تشریح یافته‌های این پژوهش برای روش‌های ارزشیابی در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان می‌توان گفت که در برنامه‌درسی مذکور باید مولفه‌های دانش‌سنجی آینده پیش‌رو، واکاوی تربیت آینده، تحلیل تهدیدهای آینده، ارزیابی نتایج مطالعات پاسخگویی به آینده، واکاوی فهم تربیتی دینی آینده، سنجش نگرانی‌های فرهنگی آینده، ارزیابی فهم توسعه فرهنگی آینده، ارزیابی نتایج مطالعات پاسخگویی فرهنگی آینده، ارزیابی آگاهی آینده محتمل، سنجش نگرانی‌های آینده، مطالعه گزارش‌های فرصت‌های آینده و واکاوی معانی توسعه آینده مورد توجه قرار گیرند و روش‌های ارزشیابی باید در قالب دانش‌سنجی و واکاوی تربیت آینده دانش‌آموزان با استفاده از نگرانی‌ها و فرصت‌های آینده انجام شود.

هر پژوهشی با محدودیت‌هایی مواجه است و از محدودیت‌های رایج هر پژوهش از جمله پژوهش حاضر می‌توان به محدودشدن جامعه پژوهش به دبیران دوره اول متوسطه و عدم بررسی نتایج به تفکیک جنسیت اشاره کرد. بنابراین، انجام پژوهش بر روی دبیران سایر دوره‌های تحصیلی و بررسی نتایج به تفکیک بر روی دبیران مرد و زن یا حتی دبیران دوره‌های تحصیلی مختلف پیشنهاد می‌شود. به طور کلی نتایج این مطالعه نشان داد که بار عاملی همه مولفه‌های هدف‌ها، سازماندهی محتوا، روش‌های تدریس و روش‌های ارزشیابی در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان و بار عاملی همه عامل‌های هدف‌ها، سازماندهی محتوا، روش‌های تدریس و روش‌های ارزشیابی در الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان مطلوب بود. بنابراین، برنامه‌درسی مطلوب تاکید زیادی بر هر چهار عامل هدف‌ها، سازماندهی محتوا، روش‌های تدریس و روش‌های ارزشیابی دارد و جامعه با توجه به شرایط موجود نیاز به طراحی و اجرای چنین برنامه جامع و کاملی دارد. با توجه به الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان، مسئولان و برنامه‌ریزان می‌توانند اقدام به طراحی برنامه‌های مناسبی بر اساس نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی برای دانش‌آموزان کنند.

موازین اخلاقی

در این مطالعه، برای نمونه‌ها اهمیت و ضرورت پژوهش تبیین و به آنان درباره رعایت نکات اخلاقی تعهد داده شد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از مسئولان اداره آموزش و پرورش شهر اراک و دبیران دوره اول متوسطه شرکت‌کننده در پژوهش حاضر تشکر می‌نمایند.

مشارکت نویسندگان

این پژوهش با مشارکت همه نویسندگان انجام شد.

تعارض منافع

هیچ تعارض منافی بین نویسندگان وجود ندارد.

Reference

- Amarathunga, B., Khatibi, A., & Talib, Z. M. (2023). University–industry linkages and agendas for future studies: a systematic literature review and bibliometric analysis. *Asian Education and Development Studies*, 13(1), 14-30. [DOI]
- Aria Parsa, M., & Dalvi Esfahan, M. R. (2023). Mixed research of establishing of an entrepreneurial model with a future research approach in the metaverse era in knowledge-based companies in the field of information technology. *Iranian Journal of Educational Society*, 9(2), 83-94. [DOI]
- Basiri, B., Nasr, A., Mirshahjafari, E., & Mehrmohammadi, M. (2015). Need analysis and explanation of cultural, educational and social needs of faculty members of Farhangian University (in accordance with the objectives set by fundamental educational development document). *Religion & Communication*, 21(46), 71-104. [DOI]
- Bradley, C., Kilmer, M., Raines, A. E., & Blair, D. (2024). Integrating writing across the curriculum strategies in nursing programs: An avenue to meet competency-based education criteria. *Journal of Professional Nursing*, 55, 1-4. [DOI]
- Crotty, E., Singh, A., Neligan, N., Chamunyonga, C., & Edwards, C. (2024). Artificial intelligence in medical imaging education: Recommendations for undergraduate curriculum development. *Radiography*, 30(2), 67-73. [DOI]
- Ghobadi, A. (2013). Establishing the role of family, school and reference friends in socio-cultural needs of students. *Quarterly Journal of Family and Research*, 9(4), 171-201. [DOR]
- Hamidi, S., Abdollah, A., & Mozdakhah, E. (2022). Future studies (extend present) and its application in Joe Biden's middle east policy: From probable scenarios until the possible future. *Journal of American Strategic Studies*, 1(4), 89-117. [DOI]
- Hemmati, A., Goudarzi, M. A.m & Hajiani, I. (2015). Futures studies, necessities of education systems. *Future Study Management*, 26(103), 59-67. [URL]
- Hosseini, S. B., Sadeghi, A., Khosravi Babadi, A. A., & Davaei, M. (2023). Synthesis of the extracurricular curriculum components. *Iranian Journal of Educational Society*, 9(1), 23-32. [DOI]
- Isaacs, A. N., Raymond, A., Jacob, E., Jones, J., McGrail, M., & Drysdale, M. (2016). Cultural desire need not improve with cultural knowledge: A cross-sectional study of student nurses. *Nurse Education in Practice*, 19, 91-96. [DOI]
- Kapucu, N., Ge, Y., Rott, E., & Isgandar, H. (2024). Urban resilience: Multidimensional perspectives, challenges and prospects for future research. *Urban Governance*, 4(3), 162-179. [DOI]
- Keshavarzi, M., Yarmohammadian, M. H., & Nadi, M. A. (2018). Curriculum content based on future studies development in Iran's higher education: A qualitative research. *Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 8(16), 119-138. [DOR]
- Ke, X., & Lou, V. W. Q. (2024). Social media and caregivers' well-being: A scoping review and future research directions. *Geriatric Nursing*, 60, 326-337. [DOI]
- Khalifeh, R., & Khalifeh, M. (2018). Future studies approach and its roles and objectives in the new education curriculum. *Quarterly Journal of Modern Educational Research*, 4(15), 31-43. [URL]
- Klapproth, F. (2018). Biased predictions of students' future achievement: An experimental study on pre-service teachers' interpretation of curriculum-based measurement graphs. *Studies in Educational Evaluation*, 59, 67-75. [DOI]
- Machin-Mastromatteo, J. D., Saavedra-Alamillas, C., & Villegas-Muro, A. (2025). Information literacy and the information science curriculum. *Encyclopedia of Libraries, Librarianship and Information Science*, 3, 569-578. [DOI]
- Mann, D. R., Thomas, C. S., Parrado, R. H., Rives, G. T., & Talley, C. L. (2024). Future surgical leaders: Resident perception of longitudinal leadership and non-technical skills curriculum. *Journal of Surgical Education*, 81(5), 696-701. [DOI]

- Motamedi, A. (2010). Identifying the educational needs of newly literate women of the literacy movement in cultural and social dimensions. *Journal of Research in Educational Systems*, 4(9), 97-116. [DOR]
- Parmuz, M., Saber Garakani, A., & Hanifi, F. (2023). Investigating the status of evaluation components of curriculum quality in the elementary schools of Tehran city. *Iranian Journal of Educational Society*, 9(1), 231-242. [DOI]
- Sadigh Sarvestani, R., & Habibpour Getabi, K. (2008). A study on social, cultural and educational needs of girl students in Iran. *Woman in Development & Politics*, 5(3), 31-62. [URL]
- Yusuf, F. A. (2023). Futuristic curriculum concept for generation alpha in Indonesia: A case study. *Educational Administration: Theory and Practice*, 29(2), 130-149. [DOI]

